

La nova Llei de Serveis Socials: més ombres que llums

La primera lectura de la nova Llei de Serveis Socials que acaba d'aprovar el Parlament de Catalunya m'ha generat un sentiment profundament contradictori: s'ha guanyat una batalla que fa preveure una derrota final. O si es vol dir d'una altra manera: s'han obert moltes possibilitats per a la política social però es troben majoritàriament situades en la direcció equivocada.

Seria absurd negar la importància de la *victòria* que suposa aquesta nova llei. Fonamentalment, haver convertit qualsevol suport social en un dret objectiu, reclamable a les administracions, no depenent de voluntats benèfiques. També, la universalitat, entesa formalment com la disponibilitat i l'accessibilitat per a qualsevol ciutadà o ciutadana. En l'haver també podem col·locar el reconeixement d'un sistema públic de serveis socials al que se li ha donat un mínim ordre i carta de naturalesa perquè pugui anar de col·lega amb els altres sistemes anomenats "pilars de l'estat de benestar" com ara la salut o l'educació. Posats a fer, també es pot col·locar en aquest balanç positiu el reconeixement de la iniciativa social i alguns aspectes, no tots, de la distribució de competències i la implicació de les administracions locals.

Però una vegada més es tracta d'una llei en la que, quan es passa de la música orquestral a la melodia de fons, alguns professionals ens sentim decebuts i detectem una més que probable orientació negativa de l'atenció a les persones com a persones i la dificultat per construir un nou discurs de serveis socials per a una societat complexa, canviant, que té com a gran repte la lluita contra l'exclusió i la fragilitat social. Aquesta és una llei (una més) de prestacions, de cartera de serveis, de catàleg de recursos i d'usuaris. No és una llei que reorienti la forma d'atendre les persones. Amb ella, els diferents professionals de l'atenció social seran encara més que ara gestors de prestacions, però no dinamitzadors de la comunitat, acompanyants de processos de canvi personal o grupal.

Els principis i criteris d'intervenció no els compleix ni la mateixa Llei

És la llei d'aquest àmbit que té la llista més llarga de la història de meravellosos principis i criteris rectors, però molts d'ells són indirectament violents al l'articulat següent. La preocupació comunitària, per exemple, apareix algunes vegades, començant per quan es descriuen les finalitats dels serveis socials però, després, és pràcticament impossible trobar alguna competència o servei que sigui definit des d'aquesta perspectiva, que recordi que, per atendre les persones, cal prestar atenció al seu entorn i cal treballar les visions socials de les dificultats, etc. No sé quants alcaldes o regidors de serveis socials encarregaran als seus professionals que facin *treball comunitari*. Em temo que no hi és en la llista de serveis a prestar.

El criteri d'universalitat, o el de normalitat, o el de globalitat queden com un *brindis al sol* quan un arriba a l'article 7 i veu la llista de "*necessitats d'atenció especial*" (de la que depèn després l'elaboració de *plans sectorials* per part del Govern) i veu quins són els "*destinatariis dels serveis socials, especialment*". Es tracta d'una llista heterogènia de *desgràcies socials*, de categoria, origen i sentit inclassificables, en la que la perla és la "*Violència i delinqüència juvenils*" (Tants anys de *predicar* sobre el tema, perquè ara la llei digui que és una categoria diferent de problema jove –no pas adult– que necessita de la preocupació singular dels serveis socials!).

Es reconeix el dret a participar (més de les entitats que de les persones) però no queda clar que els professionals que intervenen treballaran conjuntament amb la persona per elaborar els plans de millora o de canvi. Reapareix contínuament el concepte de diagnòstic (*social*) referit a les persones, reforçant implícitament la idea de la necessitat i la dificultat social com a problema, com a trastorn. Si més no, podien haver parlat de *codiagnòstic* o de *diagnòstic de situació*, per implicar les persones i insistir en la consideració del context.

Cita reiteradament la paraula de moda: "el treball en xarxa". Però no va més enllà de la reiterada manifestació de coordinació. La llei no compleix ni el primer principi del treball en xarxa que és que la persona pugui demanar ajuda en qualsevol punt, amb independència de si és atenció bàsica o especialitzada. Segueix persistint el principi de derivació i la necessitat que tothom comenci per sota, pels serveis socials de base que són els que han de començar per fer un informe.

Continua la pretensió d'atendre malalts socials

La gran ficció sobre la que es basa la llei (però igualment el discurs polític dominant i bona part de les polítiques socials) queda resumit a l'article 24, 3, en el que es dóna per suposat que es presten sempre serveis clarament definits, a població que pot ser acotada, per professionals concrets i amb criteris definits d'avaluació. Escassament diferent d'un sistema clínic de definició de malalties i fàrmacs. Però no havien quedat en què facilitaven l'autonomia, la incorporació, la subsistència, la reducció del malestar, etc.? No podríem acordar definir necessitats i no persones etiquetades com a necessitats, dificultats complexes i no malalties individuals?

Podria seguir, però aquest és un primer comentari breu. Només, per seguir amb els exemples, un apunt sobre *dues funcions* importants: el professional de referència i l'assistent personal. Tal com són descrites, el primer és un simple professional dels serveis de base destinat a gestionar permanentment el cas, res de la filosofia del professional que acompanya un procés i pot estar ubicat en diferents serveis. La segona *funció*, assistir personalitzadament perquè l'autonomia global sigui possible, s'ha convertit en poc menys que una nova professió que tindrà regulació específica.

Però el més greu de tot és el "*Catàleg classificat de serveis i prestacions*" de l'annex de la llei. Reconec l'esforç de classificar allò inclassificable a qui ho hagi fet, però desconec com s'ha pogut donar carta de naturalesa legal a una llista de serveis que, si alguna cosa evidencia és la fragmentació, la reduplicació, la desconexió, la patologització, etc. És materialment impossible que existeixin tants grups diferenciats de persones que necessitin de manera singular i diferenciada algun d'aquests serveis. Que meravellosa hauria estat la llei si, almenys, s'hagués atrevit a posar ordre, a fer una proposta sensata de serveis coherents i integrats!

Tot pot arreglar-se. La llei pot ser útil i raonable si la interpretació (forçada en alguns casos) respon a propostes tècniques renovades (lluny del clàssic discurs de serveis socials) i polítiques socials distants del repartiment d'ajudes i prestacions que avui domina.

Jaume Funes
Psicòleg